

یادداشت

اهمیت توسعه گیاهان دارویی در سال جهش تولید

ترحم بهزاد*

● با توجه به تاکیدات رهبر معظم انقلاب در نام‌گذاری سال ۹۹ به‌عنوان سال جهش تولید و پیرو طرح ۹ در ۹۹ سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، بدون تردید تولید و توسعه گیاهان دارویی از جمله بخش‌های پیشر و یکی از محصولات اساسی و مورد نیاز در سال جهش تولید است. جهش در تولید یعنی اقدامی جهادی، یعنی فعالیتی بالاتر و بیش از حد معمول و عادی باشد تا آن پیشرفت لازم در تمام عرصه‌ها رویت شود و تحقق یابد. ایران با داشتن ۱۱ اقلیم از ۱۳ اقلیم جهان، یکی از بهترین خاستگاه‌ها برای رشد و تکثیر گیاهان دارویی به‌شمار می‌رود. گیاهان دارویی به‌عنوان ذخایر و گنجینه‌های ژنتیکی گیاهی می‌تواند بزرگ‌ترین ثروت ملی برای هر کشوری به‌عنوان یکی از تولیدات مهم محسوب شود. گیاهان دارویی از ارزش خاصی در علوم زیستی، پزشکی و دامپزشکی به لحاظ پیشگیری و درمان بیماری برخوردار است. در سال‌های اخیر استفاده از گیاهان دارویی به دلیل اثبات اثرات مفید آن، ارزان‌بودن، نداشتن اثرات جانبی و همچنین سازگاربودن با محیط زیست روبه‌رور در حال افزایش است. ایجاد فرصت‌های جهش در توسعه گیاهان دارویی در مراتع حائز اهمیت بوده و لازم است در زمینه فرآورده‌های مختلف اقدامات لازم مورد توجه قرار گیرد؛ چراکه شرایط جغرافیایی و تنوع آب‌وهوایی ایران و امکان رویش اکثر گیاهان دارویی در مراتع فرصتی طلایی است که در کشور وجود دارد. همچنین متکی‌بودن اقتصاد کشور به درآمدهای نفتی آسیب‌پذیری زیادی به دنبال داشته و یکی از راه‌های مقابله با این چالش، توسعه تولیداتی است که ضمن بهبود وضع اقتصاد داخلی افزایش صادرات غیرنفتی را با خود به همراه داشته باشد. توسعه گیاهان دارویی به دلیل نیاز آبی کم در شرایط خشک‌سالی و قابلیت تولید در زمین‌های کم‌سازده می‌تواند در افزایش بهره‌وری از منابع آب و خاک مؤثر واقع شود. درحال‌حاضر ارزش جهانی تجارت گیاهان دارویی ده‌ها میلیارد دلار در سال است و کشور ایران با توجه به شرایط اقلیمی و تنوع گیاهی پتانسیل مطلوبی در این حوزه دارد. مراتع مهم‌ترین ذخیره‌گاه ژنتیکی گونه‌های منحصربه‌فرد گیاهان دارویی، خوکاری و صنعتی باارزش هستند و حفاظت از این رویشگاه‌ها و ذخایر ژنتیکی در اولویت برنامه‌های حفاظتی و سپس بهره‌برداری اصولی قرار دارد. کشور ما در زمینه صادرات برخی گیاهان دارویی مرتعی مانند آنگوزه، باربچه، گزانگبین، کنبرا و زیره رتبه نخست صادرات جهان را دارد که مراتع و جنگل‌ها توانسته‌اند در سال ۹۸ بیش از ۱۵میلیون دلار درآمد نصیب مرتع‌داران و بهره‌برداران کنند. شعارهایی که توسط رهبر معظم انقلاب انتخاب می‌شود فقط معطوف به همان سال نمی‌شود و همیشه باید مد نظر باشد. برنامه‌ریزی دقیق در جهش تولید وابستگی دخیل به خروج از این بین می‌برد و اقتصاد کشور را قوی می‌کند. قوی‌شدن اقتصاد موجب خواهد شد وابستگی اقتصاد کشور به نفت روبه‌رور کاهش یابد.

♦**مدیرکل دفتر امور مراتع سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور**

خبر

وام ودیعه مسکن به ۳۳ هزار مستأجر پرداخت شد

● محمود محمودزاده، معاون مسکن و ساختمان وزیر راه‌وشهرسازی از پرداخت وام ودیعه مسکن به حدود ۳۳ هزار مستأجر خبر داد.
شنبه هفته جاری معاونت مسکن و ساختمان وزارت راه‌وشهرسازی در اطلاعیه‌ای اعلام کرده بود: «به اطلاع می‌رساند آن دسته موفق به ثبت‌نام نشده‌اند، می‌توانند از ساعت ۱۲ روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۹/۷/۲۱ تا ساعت ۲۴ روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۹/۷/۳۰ برای ثبت‌نام در این طرح با مراجعه به بخش «تکمیل ثبت‌نام تسهیلات کمک‌ودیعه» سامانه طرح ملی مسکن به آدرس tem.mrud.ir نسبت به ثبت‌نام اقدام نمایند.»

شرق، نرخ دلار که از ابتدای دولت روحانی به محدوده سه هزار تومان ریزش کرده بود و با برجام می‌رفت که روزهای باثباتی را تجربه کند؛ با زدن آمریکا زیر میز مذاکره ورق برمی‌گردد و تحت محدودیت‌های ارزی کانال ۳۰ هزار تومان را تجربه می‌کند. فروش نفت متوقف می‌شود و بازگشت ارز تنها از طریق صادرکنندگان غیرنفتی ممکن می‌شود و هر بدعده‌ای از طرف صادرکنندگان مستقیما فشاری مضاعف به بازار ارز وارد می‌کند و قیمت‌ها افزایشی‌تر می‌شود. امروز صادرکنندگان ۱۹ میلیارد دلار تعهدات ارزی انباشته‌ده دارند که در دوران بدون نفت رقم تأثیرگذاری در اقتصاد است. این تعهدات البته ۲۷ میلیارد دلار، مربوط به پروانه‌های صادراتی سال‌های ۱۳۹۷- ۱۳۹۸ بود که هشت میلیارد دلار آن به کشور بازگشته و از صادرکنندگان رفع تعهد شده است. در این فضا که هر سیاست‌گذار پولی را با چالشی بزرگ مواجه می‌کند، اعلام ارقامی عجیب، بازار را به سمت انتهایی بیشتر سوق می‌دهد. افزایش ۶۵۰ درصدی نرخ دلار از مرداد ۱۳۹۷ تا امروز یکی از همان عده‌هایی است که این روزها شنیده می‌شود. این عدد حتی گاه ۶۵۰ برابر هم عنوان می‌شود که حتما محاسبه‌کننده این اعداد یا تفاوت درصد و برابر را نمی‌دانسته یا به‌عمد و سهوا این اشتباه را تحت عنوان تحلیل بازار ارائه کرده است.

مراجاری اشتباه تصور شده ارز ۴۲۰۰ تومانی

اما این عدد چگونه و با چه مکانیسمی محاسبه شده است؟ یک منبع مطلع در گفت‌وگو با «شرق» در این‌باره می‌گوید: در تحلیل مزبور اشاره شده که در مرداد ۱۳۹۷ نرخ دلار چهارهزار و ۲۰۰ تومان بوده و این عدد امروز به ۳۰ هزار تومان رسیده، بنابراین تحلیل می‌کنند که دلار ۶۵۰ درصد (یا به تعبیر تحلیلی‌تر ۶۵۰ برابر) رشد داشته است. او توضیح می‌دهد: این در حالی است که اگرچه ارز چهارهزار و ۲۰۰ تومانی از فروردین ۱۳۹۷ به‌عنوان نرخ ارز دولتی اعلام شد اما بازار آزاد را خود را می‌رفت و در مرداد ۱۳۹۷ نرخ دلار در بازار آزاد حدود ۱۱ هزار تومان بود؛ بنابراین اگر بخواهیم مقایسه کنیم که قیمت ارز از مرداد ۱۳۹۷ تا امروز چندتر افزایش داشته، به عدد بسیار کمتری می‌رسیم نه ۶۵۰ درصد یا ۶۵۰ برابر؛ هر گفته وی، این رقم بر مبنای دلار چهارهزار و ۲۰۰ تومان محاسبه شده؛ درحالی‌که در هیچ روزی از مردادماه ۱۳۹۷ قیمت دلار آزاد در این کانال نبوده است و در روزهای پایانی مردادماه قیمت به کانال ۱۱ هزار تومان رسیده بود. اگر هم منظور نرخ ارز دولتی است که باید گفت هنوز هم هنوز قیمت دلار دولتی نرخ چهارهزار و ۲۰۰ تومانی دارد؛ بنابراین نرخ آن صرف بوده است. او اضافه می‌کند: از سوی دیگر تا تیم جدید بانک مرکزی که در نیمه دوم مرداد ۱۳۹۷ بر سر کار آمدند و شروع به بررسی اوضاع و اقدام کردند، در کمتر از دو ماه قیمت به سطح ۱۹ هزار تومان رسید؛ اما از اواسط مهرماه با اثرگذاری سیاست‌های تازه بانک مرکزی، نرخ شروع به افت کرد. در واقع زمانی چند هفته‌ای لازم بود تا سیاست‌های بانک مرکزی اثر خود را بر بازار بگذارد و این اتفاق رخ داد و قیمت از کانال ۱۹ هزار تومان تا کانال ۱۱ هزار تومان عقب‌نشینی کرد. اینها واقعاتی درباره نرخ ارز است که رخ داده و مشخص نیست رقم چهار هزار تومان بر چه اساس، مبنای محاسبه رشد قیمت ارز قرار گرفته است. او اظهار می‌کند: به معیار قراردادن این سطح قیمتی به عدد ۶۵۰ درصدی افزایش نرخ ارز در دو سال اخیر می‌رسند. جالب آنجاست گاهی این رقم ۶۵۰ برابر نیز گزارش می‌شود که این رقم دوم ناشی از نداشتن درک

اقتصاد

بررسی تصاویری غیرواقعی که از اقتصاد ساخته می‌شود

عده‌های عجیب ارزی

محاسباتی است. به‌هرصورت همان‌طورکه نشان داده شد، با ارزیابی قیمت ارز در مردادماه ۱۳۹۷، به‌هیچ‌وجه رقم ۶۵۰ درصدی صحیح نیست و عنوان‌کردن آن باعث مشوش‌شدن ذهن مردم و فعالان اقتصادی می‌شود. چگونه تورم تک‌رقمی برای مرداد ۱۳۹۷ محاسبه شد؟ این کارشناس ضمن اشاره به رقم تعجب‌برانگیز دیگری که در تحلیل اخیر عنوان شده، متذکر می‌شود: نرخ تورم تک‌رقمی در مردادماه سال ۱۳۹۷ است؛ آمار بانک مرکزی که در همان زمان نیز منتشر شد، نشان می‌دهد که تورم نقطه‌به‌نقطه در یک ماه قبل از آن به رقم ۱۸ درصد رسیده بود و هیچ‌ک از شاخص‌های تورمی، متکولانه رقم نبوده است. این آمار نشان می‌دهد که گزارش‌های اخیر که برای ارزیابی عملکرد بانک مرکزی مطرح شده است، از اساس با واقعیت همخوانی ندارد. او تأکید می‌کند: در اینکه وضعیت معیشتی توده‌های مردم از زمان آغاز جنگ اقتصادی ترامپ علیه ایران و با خروج آمریکا از برجام، نامساعد شده است، تردیدی نیست. این واقعیتی است که همه مقامات دولتی نیز به آن معترف هستند. در واقع از زمان بازگشت تحریم‌های ظالمانه در دو سال گذشته، درآمد نفتی کشور به شکل محسوسی افت کرده است و می‌توان تخمین زد، درآمد ارزی کشور با این تحول حداقل ۵۰ درصد کاهش یافته است. این اتفاق برای درآمدهای دولت نیز تکرار شده و کسری بودجه ساختاری را که دهه‌ها وجود داشته، در وضعیت نامساعدتری قرار داده است. در این شرایط بسیار سخت، سیاست‌گذاران بر آن هستند تا جای ممکن اثرات این جنگ اقتصادی را محدود کنند. توجه‌نکردن به این شرایط برای قضاوت درباره عملکرد دولت، باعث می‌شود نقدها نته‌ها سازنده نباشد بلکه همراه با سوگیری‌های غیرواقعی باشد.

تصاویر غیرواقعی از اقتصاد

او در ادامه می‌افزاید: درحالی‌که مردم این روزها دائم چشم به نرخ‌های مختلف دارند و از آنچه رخ می‌دهد نگران هستند، تحلیل‌هایی که شرایط را بدتر از آنچه هست، تصویر می‌کنند و آمار غیرواقعی ارائه می‌دهند، تنها بر این اتهام می‌افزایند و خود نیز بخشی از علت وضعیت موجود می‌شوند. لازم است رسانه‌ها و تحلیلگران با درک وضعیت موجود، مسئولانه‌تر نقد کنند و قضاوتی عادلانه داشته باشند و به‌جز نقد به ارائه راه‌حل نیز بپردازند. ارائه‌ندادن راه‌حل به این معناست که تحلیلگر واقعا به‌دنبال تغییر وضعیت موجود و ایجاد شرایطی بهتر برای شهروندان نیست و تنها به‌دنبال انتقاد و در برخی مواقع تخریب است.

فناوری اطلاعات، تدبیر توسعه اقتصادی و اجتماعی

بیبا کریمی . کارشناس ارشد اقتصاد ارتباطات و فناوری اطلاعات

بیمار، خانه‌های خود را ترک می‌کنند که منجر به افت شیوع

بیماری‌ها شده و بار مالی و انسانی سیستم‌های بهداشتی را کاهش می‌دهند. در سال‌های اخیر پزشکی پیوسته در تکاپو بوده تا دانش و درک بیشتری از زیست‌شناسی انسانی را برای تصمیم‌گیری بالینی بهتر به دست آورد. هوش مصنوعی ابزاری است که امکان می‌دهد تا فهم بیشتر و بی‌سابقه، از کلان‌داده‌های پزشکی که هرگز در گذشته به‌طور کامل از آنها استفاده نشده، حاصل شود. داده‌ها هدایت شده، تجزیه و تحلیل آنها دانش تولید می‌کند و توانمندسازی بخش سلامت فزونی می‌یابد. بیماری‌های لاعلاج مانند هر بیماری، مزمنی کنترل می‌شوند و یا غرابگری زودرس و پیشگیرانه، نوآوری در تشخیص بهتر، سهولت بیشتر آزمایش‌ها، دقت بالاتر، هزینه مناسب، تشخیص زودرس و مداخله در انواع بیماری‌های لاعلاج نجات جان انسان‌های بیشتری میسر می‌شود و بار مالی و عاطفی کشف دیرنگام بیماری بر دولت‌ها، بیمه‌ها و مردم تقلیل می‌یابد. از سوی دیگر، زمین دارای دانسته‌های پنهانی است که وقوف بر آنها برای جلوگیری از بحران‌های مرتبط با همه‌گیری، ضروری است. انسان‌ها ۹۰ درصد از زندگی خود را در محیط ساخته‌شده توسط خود می‌گذرانند اما اکوسیستم‌های باکتریایی، قارچی و ویروسی در این محیط وجود دارد که فقط فناوری‌های هوشمند و توانا در نمونه‌برداری سریع، دیجیتال و تفسیر داده‌های میکروسکوپی، می‌تواند دریافت انسان از آنها را ارتقا دهد. بررسی این لایه‌های نامرئی، امضاهای ژنتیکی را شناسایی کرده و قادر خواهد بود درآید چه وقت افراد در معرض عوامل بیماری‌زا هستند، کدام سطوح و محیط‌ها بیشترین خطر انتقال را دارند و تأثیرگذاری آنها چگونه و تغییرات آنها در چه مدت زمانی خواهد بود. در سال‌های آتی جهان شاهد تدریج بیشتری در استفاده از بیمه خواهد بود. این بینش نه‌تنها باری‌گر جلوگیری از بروز همه‌گیری‌ها

می‌شود بلکه با استنباط بیشتر در طراحی محیط‌هایی چون ساختمان‌ها، اتوبیل‌ها، متروها و هواپیماها، علاوه بر پشتیبانی از فعالیت‌های اقتصادی، سلامت عمومی را بهبود داده و از خسارات مالی جبران‌ناپذیر پیشگیری می‌کند. تجزیه‌های تأمین جهانی در دنیای فیزیکی، منجر به اتلاف مقادیر زیادی پول، انرژی، مواد و زمان می‌شوند، با کاهش جابه‌جایی‌های بین‌المللی و منطقه‌ای به‌واسطه شیوع بیماری کووید۱۹، شرکت‌هایی که محصولات را طراحی و تولید می‌کنند، به‌سرعت فناوری‌ها بر پایه رایانش ابری را به کار می‌گیرند تا داده‌ها و فرایندهای محصول هر زمان، هوشمند کرده و سراسر خطوط تأمین تولید و توزیع خود را بازتعریف کنند. این جریان هوشمندسازی می‌تواند فرایند تولید را به‌طور مستمر به سطح بالاتر کمیت و کیفیت برساند و منجر به کاهش ضایعات و اتلاف منابع و افزایش درآمد شود که در نهایت مصرف‌کنندگان، از محصولات با کیفیت بالاتر، دسترسی سریع‌تر و هزینه کمتر لذت خواهند برد. محاسبات کوانتومی مراحل ابتدایی خود را پشت‌سر گذاشته و در سال‌های آتی صنایع با کمک آن، قادر به رفع واقعی مشکلات خود خواهند بود. یکی از کاربردهای مهم این نوع جدید رایانه، شبیه‌سازی واکنش‌های شیمیایی پیچیده است، ابزاری قدرتمند که مسیری نو در تولیدات محصولات دارویی باز خواهد کرد و محاسبات شیمی کوانتومی به طراحی مواد جدید با خواص مدنظر متخصصان باری خواهد کرد. درحال‌حاضر، بسیاری از شاخه‌های صنایع دارویی به آزمون و خطا، به مفهوم یک روند تکرار‌شونده، وقت‌گیر و پرهزینه اتکا دارند. کامپیوترهای کوانتومی ممکن است به‌زودی بتوانند این شرایط را تغییر داده و به‌طور قابل‌توجهی چرخه توسعه محصول را بسیار کوتاه‌تر و دقیق‌تر و همچنین رها کردن دهنده. رشد صنایع دارویی و شیمیایی و کاهش هزینه‌های مرتبط با آنها سهم بسزایی در رشد مالی و ذخیره‌سازی منابع خواهد داشت. در شرایط کنونی، نیاز به دسترسی آنلاین کالاها افزایش بسیاری یافته و با وجود شبکه‌های تلفن همراه، کالاها به رشدی سودگویی طی زمان اندکی تحول مشتریان می‌شوند. اما با رشد و تقاضای بیشتر، دسترسی به شبکه‌های 5G با تأخیر کم، ظرفیت و امنیت بالاتر ضروری خواهد بود. امکان ارائه خدمات با این فناوری برای مشاغل و کسب‌وکارها، می‌تواند تقویت‌کننده فعالیت‌های اقتصادی از جمله کارخانه‌های هوشمند، نظارت آنلاین و تولید محتوا باشد و اقتصاد مبتنی بر خدمات تلفن همراه را تغییر دهد. بر این مبنا افراجه‌ای جدید مانند روبات‌های خودران نسل‌های آینده را قادر می‌کند بازارهای بی‌رقیب و سودآوری خلق کنند. روباتیک هم‌کنون نیز بسیاری از صنایع را تحت تأثیر قرار داده، البته برخی بخش‌ها تا حد زیادی دست‌نخورده مانده‌اند، مانند خرده‌فروشی مواد غذایی که با استفاده از کاربردهای روباتیک متحول خواهد شد. خرده‌فروشان با درآمد و بهره‌وری بالاتر و بازده مثبت تجارت مواد غذایی آنلاین مواجه شده و این

هادی حق‌شناس، کارشناس اقتصادی، در گفت‌وگو با «شرق» درباره انتظارات از بانک مرکزی برای کنترل نرخ ارز می‌گوید: در دنیا شاید مهم‌ترین و اصلی‌ترین وظیفه بانک مرکزی کنترل نرخ تورم باشد که در دل این کنترل نرخ تورم، تقویت پول ملی است. حال این پرسش وجود دارد که چه ابزار یا ابزارهایی در اختیار بانک مرکزی است که از طریق آن می‌تواند به کنترل نرخ تورم یا تقویت پول ملی بپردازد؟ او می‌افزاید: عمده‌تا متولی بازار پول یا مقام پولی در ایران و همه کشورها بانک مرکزی است و متناسب با این وظیفه‌ای که بانک مرکزی برعهده‌اش است، ابزارهایی در اختیار دارد که مهم‌ترین آن هدایت نرخ سپرده‌ها یا نرخ سود بانک‌هاست؛ اما یک سؤال ساده این است که آیا نرخ سود تعیین‌کننده یک متغیر اصلی است؟ یعنی بانک مرکزی اگر بگوید نرخ سود عدد ۸ است، تمام مشکلات بازار پول حل می‌شود یا خیر، خود این نرخ سود تأثیرگرگفته از متغیرهای دیگری است؟ حق‌شناس اظهار می‌کند: شاید اصلی‌ترین متغیری که تعیین‌کننده نرخ تورم باشد، رشد نقدینگی و حجم نقدینگی است. باز یک سؤال ساده مطرح می‌شود: آیا تعیین حجم نقدینگی یا خلق نقدینگی تماما در اختیار بانک مرکزی است؟ خیر، پاسخ این است که متغیرهایی مثل نرخ تورم، نرخ سود بانکی و نرخ رشد نقدینگی متغیرهای مستقل نیستند. اینها عمده‌تا خود وابسته به متغیرهای دیگری هستند. او ادامه می‌دهد: نکته کلیدی این است که در اقتصاد ایران سیاست‌های پولی مستقل نیست، بلکه بخش عمده سیاست‌های پولی وابسته به سیاست‌های مالی است و به‌طور روشن سیاست‌های مالی متأثر از سیاست‌های بودجه‌ای است و باز به‌طور مشخص، سیاست‌های بودجه‌ای و حجم بودجه متأثر از مصوبات مجلس است. وقتی یک لایحه بودجه با افزایش مصوبات در مجلس تصویب می‌شود؛ این مصوبات است که می‌تواند حجم نقدینگی را متأثر کند. وقتی به هر دلیلی بودجه عمومی کشور از حدود ۶۰۰ هزار میلیارد تومان حداکثر ۲۰۰ هزار میلیارد تومان تحقق پیدا می‌کند و به‌طور مشخص‌تر می‌دانیم که صد هزار میلیارد تومان درآمد نفتی کشور محقق نمی‌شود؛ این رشد مصوبات و افت درآمد‌ها خود را در بازارها نشان می‌دهد. به گفته حق‌شناس این اتفاقات سیاست‌های پولی را متأثر می‌کند. وقتی سیاست پولی متأثر از سیاست مالی بشود، از سیاست‌های مالی پیروی می‌کند و استقلال بانک مرکزی خدشه‌دار می‌شود. این را هم در رشد نقدینگی و اثر نقدینگی را در رشد تورم می‌بینیم. بر این اساس آن مجلس عمده‌تا دربار بودجه تصویب می‌کند، چند حلقه بعد بر تورم و کاهش ارزش پول ملی اثر می‌گذارد. در این شرایط ما از بانک مرکزی انتظار داریم نرخ تورم و ارزش پولی ملی را حفظ کند. حق‌شناس با بیان اینکه این تنها یک سمت ماجراجست، بیان می‌کند: در کنار این وقتی درآمد‌های دولت دچار اخلال می‌شود؛ به‌طور مستقیم بازار تحت تأثیر قرار می‌گیرد. بانک مرکزی که خود از تولید نمی‌کند، بخش عمده منشأ ارز در کشور یا وزارت نفت عتوان صادرکننده ارز نیست و مشتقات را وزارت صنعت به‌عنوان متولی صادرات غیرنفتی است. وقتی به هر دلیلی عرضه ارز دچار مشکل و اخلال می‌شود، ما نمی‌توانیم این انتظار را داشته باشیم که بانک مرکزی بازار ارز را کنترل کند. بانک مرکزی باید ارزی داشته باشد تا بتواند بازار را کنترل کند؛ بنابراین وقتی می‌خواهیم موضوعی را تحلیل کنیم، باید به تمام جوانب موضوع بپردازیم.

ادامه از صفحه اول

هیچ‌کس از جنگ سالم برنمی‌گردد!

تازه اگر مردم هم قدر ما را ندانند، خدا که می‌داند، با نیت خیر در این جنگ حاضر شدیم. ظاهرا این استدلال آراشش کرده بود، دوباره دراز کشید و خوابیدم تا فردا دنبال کارها برویم.
برده سوم، از دوره راهنمایی، دیگر ندیده بودمش. در جریان عملیات خیر، دستش به سختی زخمی شده بود و تقریبا خیلی از کارکردهایش را از دست داده بود. مجتبی (شهید مجتبی قبطی، متولد ۱۳۴۰ و شهیدشده در ۱۳۴۶) فرمانده قهرمان گردان حضرت زهرا بود. با همسرش برای شام به خانه ما آمد بودند. پر بودیم از خاطره‌های دوران نوجوانی. یک بار در بازی‌های خطرناک نوجوانی، سگی که به هوا پرتاب کرده بودم، در بازگشت به سرش خورده بود! با همان چهره مهربان و خندانش، دامن وحشی و خشن بودن مرا برای جمع تعریف می‌کرد و می‌خندید. در پایان میهمانی وقتی می‌خواست کفش پایش کند، دیدم که گششش بنددار است و با وضعیت دست او باز و بسته کردن بند کفش بسیار دشوار بود. نشستیم و بند کفشش را بستم. مرتب مرتب می‌پوسید و تشکر می‌کرد. مرتب می‌گفت خجالت‌م می‌دهی. اما برای من چه لذتی داشت، بستن بند کفش فرمانده قهرمان گردان حضرت زهرا. دم در حاط پرسیدیم، برنامه‌ات چیست؟ گفت هرچه زودتر برمی‌گردم جبهه، ان‌شاءالله، این دفعه با یک پیروزی بزرگ کار صدام را بکسره می‌کنیم. آمدم به پیروزی زخمی شده بود و در عملیات بدر از میان رفت. اما آن قدر گرم و پرامید می‌گفت که به شکاکیت لعنتی ذهنم، بد و بیراه می‌گفتم و تلاش می‌کردم با قلبم حرفش را باور کنم.
برده چهارم، نشسته بودم، داشتیم جای و کشمش می‌خوردیم. یک دوستان گفت حسن آقا (حسن حق‌نگهدار، متولد ۱۳۳۶ و شهیدشده در خردادماه ۱۳۶۷) آمدند. بلند، طوری که مدایش را بشنوم می‌گفت: مگر من نگفتم خلافاکارها را نبرید توی سنگرهاitan!؛ بی‌دلیل نیست که همه شما خلافاکار شدید! بلند شدم و به استقبالش رفتم. سلام و علیک گرم و احوال‌پرسی، نشستیم، به‌چه‌ها جمع شدند جای و کشمش. وقتی آن‌ها گفتیم که مسئول تدارک کشم بود کمی پیشکوت، پنهانی داشت، آورد و در چشم به‌هم‌زدنی ناپدید شد! به فرمانده خودشان هم رحم نمی‌کردند وای به حال من! یاد خاطرات قبل از انقلاب افتادم؛ شب‌ها با حسن اعلامیه پخش می‌کردیم. یک بار وقتی داشت اعلامیه به خانه‌ای می‌انداخت، به شوخی گفتم «باسبان!» بلند شد و سرش خورد به دستگیره و شکست. یادش آوردم، با خنده گفت از قدیم نامرد بودی. پس از کمی استراحت گفت باشو برویم خط اول را ببینیم. در راه که می‌رفتم، شوخی و جدی گفت اینجا آرتیست‌بازی درنیاری، به‌چه‌ها هم یاد می‌گیرند و دردرس درست می‌کنند. مسئول محور عملیات شلمچه بود. توی مسیر ما شک و تردید از؟! پرسیدیم، حسن با این وضعیت می‌پیوز می‌شویم؟! شروع کرد به‌طور شرطی جوابم را دادن. بله اگر سلاح و تجهیزات تکمیل شود و اعزام نیروها کافی باشد و... گفتم اینها که خیلی «اکی» است! محکم به صورتم نگاه کرد، گفت اگر ما کارهایی را که به ما واگذار شده، خوب انجام بدهیم، خدا هم کمک می‌کند و کارش پیر می‌رود. چه آرامشی داشت، وقتی این حرف‌ها را می‌زد. بادم آمد که در سوسنگرد چگونه با قهرمانی او و همراهانش شهر آزاد شده بود. حسن تجسم اراده و توانایی بود.
برده پنجم، بیش از ۳۰ سال از آن وقایع می‌گذرد، جامانده یک کاروان رفته‌ام. ظاهرا من سلامت از جنگ برگشتم، اما در واقعیت هیچ‌کس از جنگ سالم برنمی‌گردد. تکه‌ای از دل گشسته‌ما آنجا می‌ماند، هنوز هم از یک سو دائم نگران آینده‌ام و از سوی دیگر همراهان تلاشگر را که می‌بینم، آرامش پیدا می‌کنم. هنوز هم نشانه‌های زندگی و تلاش دیده می‌شود. آیا این همان آینده نیست که در حال می‌بینیم؟ تداوم حبیب، علی، مجتبی و حسن به جا مانده: خدا، زندگی معنادار، شجاعت و امید.

♦**یادداشت در سبای «مشق نو» نیز منتشر می‌شود.**

صبحگاه کویت

۴. روزیکر سیاست خارجی کویت در عرصه تعامل با ایران و تشویق گفت‌وگو با ایران یک امتیاز و فرصت برای این کشور محسوب می‌شود. سفر شیخ صباح در خرداد سال ۱۳۹۳ به ایران و اقدام وی در ارسال پیام در بهمن ۱۳۹۵ با عنوان رئیس‌جمهوری ایران با تأکید بر لزوم گفت‌وگوئی منطقه‌ای و سفر متعاقب رئیس محترم جمهور به کویت نشان از اهتمام به موضوع ایران و تقویت عنصر گفت‌وگو قلمداد شد. گرچه برخی در این روند گفت‌وگویمحور اختلافاتی ایجاد کردند و با محاسبات ناصوابی به استقبال آینده رفتند، امروز که شیخ صباح در فاسی را وداع گفته، ولی ابتکار و نقش وی زنده مانده است. دیدار وزیر خارجه ایران از کویت در روز یکشنبه و گفت‌وگو با امیر جدید کویت شوق نواف الصباح و ملاقات با وزیر خارجه پیام همدردی، همکاری ایران با دولت و ملت کویت بود.
۵. در ایس میان آنچه علاوه بر اعتدال، جایگاه کویت را در میان کشورهای منطقه متمایز کرده، حمایت کویت از فلسطین و حقوق فلسطینیان است. کویت تاکنون درخصوص پیوستن به روند عادی‌سازی مقاومت کرده و در مواضع رسمی و مواضع گروه‌های مختلف سیاسی و اجتماعی همچنان بر سیاست ثابت کویت در حمایت از فلسطین تصریح می‌کند.

♦**مدیرکل خلیج فارس وزارت امور خارجه**